

STATISTIKENS FRAMSTÄLLNING

Antalet får i december 2023

Ämnesområde

Jordbruk, skogsbruk och fisk

Statistikområde

Jordbrukets struktur

Produktkod

JO0116

Referenstid

December 2023

Kontaktuppgifter

Typ	Uppgift
Statistikansvarig myndighet	Jordbruksverket
Kontaktinformation	Anders Grönvall
E-post	Fornamn.efternamn@jordbruksverket.se
Telefon	036-15 57 91

Innehåll

1	Statistikens sammanhang.....	3
2	Undersökningsdesign	3
2.1	Målstorheter	4
2.2	Ramförfarande	4
2.3	Förfaranden för urval och uteslutning	4
2.3.1	Urvalsförfarande.....	4
2.3.2	Uteslutning från insamling (cut-off)	5
2.4	Insamlingsförfarande.....	5
2.4.1	Datainsamling	5
2.4.2	Mätning.....	6
2.4.3	Bortfallsuppföljning	6
2.5	Bearbetningar.....	7
2.6	Granskning.....	7
2.6.1	Granskning under direktinsamlingen	7
2.6.2	Granskning av mikrodata och insamlade statistikvärden.....	7
2.6.3	Granskning av makrodata	7
2.6.4	Granskning av redovisning	7
2.7	Skattningsförfarande	8
2.7.1	Principer och antaganden	8
2.7.2	Skattningsförfarande för målstorheter.....	8
2.7.3	Skattningsförfarande för tillförlitlighet.....	8
2.7.4	Röjandekontroll	8
3	Genomförande	8
3.1	Kvantitativ information.....	9
3.2	Avvikelser från undersökningsdesignen	9

1 Statistikens sammanhang

Sedan många år tillbaka genomförs statistiska undersökningar för att redovisa jordbrukets struktur och för att ta fram jämförbar statistik om det antal djur som finns inom EU:s medlemsländer. En del av denna redovisning avser antalet får i december. Med början i december 2018 har en metod tagits fram för att uppskatta antalet får i december utifrån den Får- och geträkning som främst görs för att upprätthålla anläggningsregistret. Första gången dessa resultat redovisades i form av en statistikrapport var avseende resultaten i december 2021. Resultaten publiceras på Jordbruksverkets statistidatabas men även med en tillhörande statistikrapport.

I samband med EU-inträdet 1995 blev Sverige genom EU-direktiv och EU-beslut ålagt att genom statistiska undersökningar uppskatta antalet nötkreatur, grisar och får i landet. Nötkreatur ska rapporteras två gånger om året (juni och december), medan får och grisar rapporteras en gång om året (juni). Åren 1995 - 2001 genomfördes i Sverige enligt EU:s regler statistiska undersökningar om antalet nötkreatur och grisar också i december, vilka baserades på postenkäter till jordbruksföretagen. År 2002 upphörde undersökningen om antalet grisar i december och undersökningarna avseende nötkreatur började genomföras med en ny metod. Denna innebar att uppgifter om nötkreatur hämtas från Jordbruksverkets administrativa register, Nötkreatursregistret (CDB) samt mjölkkvotsregistret. När mjölkkvotsregistret upphörde hämtades uppgifter om mjölkleveranser från Svensk Mjolk men nu samlar Jordbruksverket in dessa direkt från mejerierna.

Nationellt används statistiken av branschorganisationer, enskilda företag och Jordbruksverket till marknadsbedömningar, kalkyler, prognoser, utredningar om jordbrukets miljöpåverkan med mera.

Varje år besöks statistiksidorna på Jordbruksverkets webbplats av omkring 75 000. Avsnittet om lantbrukets djur är ett av de mest besökta avsnitten.

Statistiken används av EU-kommissionen som underlag för marknadsbedömningar inom EU och för prognoser av köttproduktionen.

Uppgifter om djurmängden används också för att beräkna jordbrukets klimatpåverkan. FN:s klimatpanel använder dessa uppgifter för att se hur världens länder möter de globala klimatmålen.

2 Undersökningsdesign

2.1 Målstorheter

De variabler som undersöks är:

Antal får och antal företag med får

Antal tackor och antal företag med tackor
Antal baggar och antal företag med baggar
Antal lamm och antal företag med lamm

2.2 Ramförfarande

Ramen för undersökningen är alla jordbruksföretag med anläggningar för får definierad enligt Lantbruksregistret (LBR) och anläggningsregistret. Till ramen förs även anläggningar som inte är kopplade till något jordbruksföretag vilket innebär att alla registrerade anläggningar för får ingår i ramen för undersökningarna.

Alla djurhållare av får måste ha en registrerad anläggning för får i Jordbruksverkets anläggningsregister. Till alla dessa görs årligen i december en Får- och geträkning. Enligt EU:s förordning (EU) nr 2016/429 framgår att det måste finnas uppgifter om antalet djur på den anläggning där de hålls. Syftet med Får- och geträkningen är att underhålla anläggningsregistret för till exempel smittspårning av överförbara djursjukdomar, djurhälsofrågor med mera. Syftet är inte att skapa jämförbar statistik över tid.

Enligt ovanstående förordning behöver endast det totala antalet får räknas. Sedan 2018 har dock ett slumpmässigt urval av djurhållarna behövt dela upp fåren på kategorierna tackor, baggar respektive lamm för att möjliggöra en statistisk redovisning av antalet djur enligt dessa kategorier.

2.3 Förfaranden för urval och uteslutning

2.3.1 Urvalsförfarande

Alla anläggningar enligt anläggningsregistret ingår i ramen och stratifieras i fyra olika huvudgrupper:

1. Anläggningar som finns på jordbruk kopplade mot LBR och som enligt LBR (senast insamlade uppgift) har får.
2. Anläggningar som finns på jordbruk kopplade mot LBR och som enligt LBR (senast insamlade uppgift) inte har några får.
3. Anläggningar som inte finns på jordbruk kopplade mot LBR.
4. Anläggningar som ursprungligen finns i grupp 2 eller 3 och som under innevarande år slaktat många får.

I grupp 1 och 2 görs sedan stratifiering på grupper av län samt antalet djur. Antalet djur i grupp 1 från senast kända uppgift från Djurräkning och för grupp 2 från senast kända registeruppgift. För grupp 3 stratifieras endast utifrån antalet djur (senast kända registeruppgift).

Stratifiering														
Företag som enligt LBR har får					Företag som har anläggning enligt LBR men inga får (stratifierade efter registerdata)					Djurhållare som inte finns med i LBR men som har anläggning för får				
Länsgrupp	1-19 LBR=0	1-19 LBR=1	20-49	50-99	100-	Länsgrupp	inga data	0	1-34	35-	inga data	0	1-19	20-
1	1	5	9	13	17	1	21	25	29	33	37	38	39	40
2	2	6	10	14	18	2	22	26	30	34				
3	3	7	11	15	19	3	23	27	31	35				
4	4	8	12	16	20	4	24	28	32	36				
Mycket slakt (jan-okt) från strata 21-36														
41														
Stora N														
Företag som enligt LBR har får					Företag som har anläggning enligt LBR men inga får (stratifierade efter registerdata)					Djurhållare som inte finns med i LBR men som har anläggning för får				
Länsgrupp	1-19 LBR=0	1-19 LBR=1	20-49	50-99	100-	Länsgrupp	inga data	0	1-34	35-	inga data	0	1-19	20-
1	96	720	768	987	123	1	63	440	1276	398	42	437	2576	163
2	76	640	710	876	362	2	42	300	929	189				
3	99	1006	1024	392	292	3	78	485	1613	347				
4	53	516	515	292	126	4	32	384	916	191				
Mycket slakt (jan-okt) från strata 21-36														
64														
Urvalssannolikhet: Antal tot. Urval														
1,5% 2046 31														
3% 7634 229														
9% 2882 259														
12% 3334 400														
38% 1397 457														
100% 2385 2 385														
19 588 3 762														
Lilla n														
Företag som enligt LBR har får					Företag som har anläggning enligt LBR men inga får (stratifierade efter registerdata)					Djurhållare som inte finns med i LBR men som har anläggning för får				
Länsgrupp	1-19 LBR=0	1-19 LBR=1	20-49	50-99	100-	Länsgrupp	inga data	0	1-34	35-	inga data	0	1-19	20-
1	5	78	163	136	294	1	6	15	59	251	10	7	78	183
2	6	89	154	136	319	2	5	8	42	133				
3	9	129	201	155	260	3	12	17	62	258				
4	4	60	121	66	110	4	4	9	36	145				
Mycket slakt (jan-okt) från strata 21-36														
62														
Urvalssannolikhet: Antal tot. Urval														
1,5% 56														
3% 301														
9% 356														
12% 676														
95% 513														
100% 1985														
3 887														

Urvalsstorlekarna bygger på en kombination av Neyman-allokering och erfarenheter från tidigare år. Cirka 20 % av anläggningarna väljs ut. Urvalsgruppen behöver i räkningen ange antalet djur fördelat på tackor, baggar och lamm. De som inte ingår i urvalet behöver endast ange totalt antal får.

2.3.2 Uteslutning från insamling (cut-off)

Urvalet görs för samtliga anläggningar registrerade för får. Dock görs förhållandevis små urval på jordbruk/anläggningar där antalet får bedöms vara få och framför allt till anläggningar som med hög sannolikhet inte kommer att klassificeras som jordbruksföretag enligt LBR.

2.4 Insamlingsförfarande

2.4.1 Datainsamling

Datainsamlingen görs till ett register och för registerändamål i första hand. Data samlas in på anläggningsnivå och bygger på en begäran till djurhållarna att lämna uppgifter om antalet får fördelat på tackor, baggar och lamm i december månad. Informationen hamnar i registret och från registret hämtas uppgifter för statistiska beräkningar.

Insamlingen görs via utskick till jordbrukarna i början/mitten på december. Påminnelse görs i mitten/slutet av februari. I december 2021 flyttades båda dessa tidpunkter fram ett par veckor. Insamlingen påbörjades således senare.

Till insamlingen för december 2022 ändrades e-tjänsten så att det i denna inte gick att ange djuren för ett annat datum än i december månad.

2.4.2 Mätning

Djurhållaren ska ange antalet tackor, baggar och lamm på respektive anläggning samt datum för när räkning genomförts. Detta datum ska vara ett datum i december månad.

Antalet djur på makronivå är beroende av vilket datum som djuren räknas. I december har tackorna börjat lamma vilket leder till att det vanligtvis finns fler djur i slutat på december än i början av december. Tidpunkten för utskick av Får- och geträkningen har betydelse för när djurhållaren väljer att registrera antal djur och påverkar således i slutändan uppskattningen av antalet djur. Om insamlingstidpunkten är oförändrad över tid bedöms det inte påverka jämförbarheten över tid. Att insamlingen i december 2021 påbörjades senare kan alltså ha påverkat resultaten, likaså förändringarna i e-tjänsten till december 2022. En större andel har räknat sina får i slutet av månaden jämfört med tidigare år (se Kvalitetsdeklarationen). Endast de registrerade uppgifterna som avser räkning gjord i december månad används vid framtagning av statistik.

2.4.3 Bortfallsuppföljning

Bortfallet mäts utifrån hur många av anläggningarna i urvalet som valt att besvara Får- och geträkningen samt hur stor andel som valt att besvara räkningen avseende ett datum i december månad. För 2023 har uppgifter från 81 % av anläggningarna registrerats vid tidpunkten för statistikens framställning. I stort sett samtliga svar avsåg ett datum i december månad. Ungefär samma svarsfrekvens gällde för 2022. Tidigare år har den totala svarsfrekvensen varit ungefär lika stor men cirka 10-15 procentenheter har avsett ett datum utanför december månad och därmed inte ingått i beräkningarna.

I efterhand studeras bortfallet och sent inkomna svar för att se på eventuella effekter av gjorda uppskattningar. Bortfallet bedöms endast i ringa omfattning påverka resultaten.

2.5 Bearbetningar

Data från Får- och geträkningen på anläggningsnivå kopplas mot LBR. För djurhållare som har minst 20 får på sina anläggningar men inte finns med i LBR startas ett nytt jordbruksföretag upp.

För jordbruksföretag som klarar LBR-gränserna görs beräkningar av antalet får och antalet företag med får. Samtidigt görs även beräkningar över det totala antalet får där även djur på anläggningar som inte kvalificerar sig som jordbruksföretag enligt LBR-definitionerna ingår.

2.6 Granskning

Data granskas kontinuerlig under insamlingen. De data som läses in från registerinsamlingen bearbetas och kontroller görs av mikrodata. Ett fåtal justeringar görs på vägen.

2.6.1 Granskning under direktinsamlingen

Data och inflöde studeras under insamlingens gång för att bedöma eventuella behov av ändrade rutiner och beräkningar.

2.6.2 Granskning av mikrodata och insamlade statistikvärden

Ett antal kontroller med avseende på antalet djur i olika på förhand definierade stratum görs. Även datum för räkning kontrolleras och i vissa fåtal fall justeras datum. Det kan vara att man angivit fel årtal eller i fel format.

2.6.3 Granskning av makrodata

Under insamlingsfasen görs kontinuerligt beräkningar av antalet djur för att bedöma om nivåerna är korrekta. Jämförelser görs mot tidigare år men även mot de uppgifter som publicerats avseende antalet får i juni månad.

Vidare görs kontroller över vilka datum som data registreras för och jämförs med tidigare år för att identifiera eventuella systematiska skillnader i svarsmönster.

2.6.4 Granskning av redovisning

Statistikrapporten granskas och korrekturläses av för ändamålet speciellt utsedda personer.

2.7 Skattningsförfarande

Resultaten skattas utifrån den stratifiering som gjordes vid design av urvalsundersökningen med hjälp av en HT-skattning. Inom varje stratum tas uppräkningsfaktorer fram för varje ingående jordbruk.

2.7.1 Principer och antaganden

I redovisningen tas inte hänsyn till att svarsmönster kan förändras över tid eller för vissa enskilda år. Om utskick görs vid olika tidpunkter mellan olika undersökningar kan det datum djurhållaren väljer att räkna sina får påverkas och därmed också uppskattningen av det totala antalet får i riket. I kvalitetsdeklarationen beskrivs i stora drag vid vilka tillfällen som djurhållaren räknat sina får i förhållande till tidigare år.

2.7.2 Skattningsförfarande för målstorheter

Skattningen görs med hjälp av en HT-skattning där varje jordbruksföretag i den svarande gruppen får en vikt som är N/n i det stratum företaget tillhör. N motsvarar det totala antalet företag i stratumet enligt ramen och n motsvarar antalet som svarat på undersökningen.

2.7.3 Skattningsförfarande för tillförlitlighet

Till uppgifterna avseende antal får och antal företag med får beräknas ett medelfel och redovisas som ett procentuellt tal i förhållande till antalet djur eller antalet företag med djur.

2.7.4 Röjandekontroll

Ingen röjandekontroll görs men inga resultat redovisas på kategorier som genererar ett medelfel på över 35 %.

3 Genomförande

Undersökningen påbörjas för statistikdelen i början på november då det utifrån anläggningsregistret skapas en ram för alla anläggningar med får samt ett slumpmässigt urval baserat på ramen.

I början/mitten på december skickas Får- och geträkningen ut av Djurregisterenheten. Djurhållaren kan svara via en digital e-tjänst men även på blankett.

I mitten/slutet av februari skickas en påminnelse ut till de som ännu inte besvarat räkningen. Vid räkningen avseende december 2023 gjordes detta utskick i slutet av februari.

Under hela processen görs kontinuerligt preliminära uppskattningar av antalet får baserat på det som kommit in där ännu ej inkomna svar hanteras som ett bortfall. Detta för att ha kontroll över eventuella problem i insamlingen och eventuella förändringar som kan ha skett.

Den 15 februari skickas preliminära uppgifter till Eurostat utifrån de data som kommit in vid den tidpunkten.

I slutet på februari påbörjades rapportskrivande och slutliga resultat tas fram baserat på de data som kommit in. Slutliga data uppdateras kontinuerligt med de förändringar som sker fram till 1 mars. Därefter görs inga förändringar på dataunderlaget. Den slutliga rapporten publiceras på Jordbruksverkets webbplats samtidigt som data presenteras i databastabeller på riksnivå och på produktionsområden (PO8).

Senast den 15 maj skickas definitiva uppgifter till Eurostat som är samma som publicerats nationellt.

3.1 Kvantitativ information

I ramen fanns vid urvalstidpunkten 22 323 anläggningar med får. När dessa kopplas mot LBR så återstår 8 653 jordbruksföretag i huvudgrupp 1 (se 2.3.1 Urvalsförfarande), 7 593 jordbruksföretag i huvudgrupp 2 och 3 258 djurhållare enligt huvudgrupp 3 i stratifieringen. Därtill tillkommer 84 jordbruksföretag/djurhållare som under året slaktat många får. Totalt består ramen av 19 588 jordbruksföretag/djurhållare.

Från ramen dras ett slumpmässigt urval på cirka 4 000 jordbruksföretag/djurhållare utifrån den stratifiering i 41 stratum som gjorts. Dessa hade tillsammans 5 583 anläggningar för får registrerade. Till dessa 4 000 djurhållare efterfrågas uppgifter om antalet får på kategorierna tackor, baggar och lamm. För övriga anläggningar som inte ingår i urvalet efterfrågas endast en totalsiffra över antalet får.

Vid tillfället för statistikens framställning hade cirka 81 % av de utvalda anläggningarna uppgifter om antalet djur. Det innebär att bortfallet i undersökningen är cirka 19 %. Någon information om orsak till bortfallet finns inte.

3.2 Avvikelser från undersökningsdesignen

Avseende Får- och geträkningen i december 2021 gjordes utskick till djurhållarna några veckor senare än tidigare år. Detta kan ha påverkat uppskattningen av antalet får i december jämfört med tidigare år. Likaså kan förändringarna i e-tjänsten till räkningen i december 2022 ha förändrat resultaten då det då blev omöjligt att redovisa djur utanför december månad. En större andel har för 2021 och 2022 redovisat antalet djur för ett senare datum i december månad.